

УДК 347.441.142.3

DOI: 10.37772/2518-1718-2020-2(30)-6

АКЦЕПТ ЯК СТАДІЯ УКЛАДЕННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО ДОГОВОРУ

У статті проаналізовано акцепт як стадію укладення цивільно-правового договору. Визначаються характерні ознаки акцепту. Вказується на те, що відповідь про прийняття пропозиції має свідчити про її прийняття, бути повною та безумовною. Аналізуються форми акцепту. Досліджується можливість відкликання акцептантом своєї відповіді про прийняття пропозиції укладення цивільно-правового договору. Досліджуються правові наслідки акцепту, отриманого із запізненням.

Ключові слова: акцепт, укладення договору, цивільно-правовий договір.

Постановка проблеми. У сучасних умовах побудови економіки на ринкових засадах, розвиток підприємництва зумовив значне розширення можливостей учасників майнового обороту при укладенні різного виду цивільно-правових договорів. Укладення договору являє собою досить складний процес. При його укладанні виникають деякі питання, пов'язані з прийняттям пропозиції укласти цивільно-правового договору.

Ціль даної роботи — загальне дослідження та аналіз акцепту як стадії укладення цивільно-правового договору. Для досягнення цієї мети необхідно вирішити наступні **завдання**: 1) визначити характерні ознаки акцепту; 2) проаналізувати форми акцепту; 3) дослідити можливість відкликання акцептантом своєї відповіді про прийняття пропозиції укладення цивільно-правового договору; 4) дослідити правові наслідки акцепту, отриманого із запізненням.

Об'єктом даного дослідження є система відносин, закріплена сукупністю правових норм, що регулює акцепт як стадію укладення цивільно-правового договору. **Предметом** дослідження являється система правових актів, які регулюють відносини, що виникають при укладенні цивільно-правових договорів.

Аналіз останніх досліджень. Договірні правовідносини досліджувалися вченими-цивілістами у різних аспектах. Дослідження в цій сфері провели С.О. Бородовський, М.І. Брагінський, В.В. Вігрянський, В.В. Денисюк, О.О. Красавчиков, В.В. Луць та ін. Але проблематика акцепту як стадії укладення цивільно-правового договору слабо висвітлена, є достатньо актуальною та потребує подальшого дослідження.

Виклад основного матеріалу. Якщо оферта є першим етапом укладення договору, то існує також друга стадія укладення договору – акцепт, який виражається у виявленні згоди на укладення договору.

Ч. 1 ст. 642 ЦК України [1] зазначає, що відповідь особи, якій адресована пропозиція укласти договір, про її прийняття (акцепт) повинна бути повною і безумовною.

Аналізуючи зміст даної норми, необхідно вказати, що загальною вимогою до змісту акцепту є його безумовність і повнота.

В. В. Денисюк вказує, що відповідь адресата оферти визнається акцептом за наявності таких ознак. По-перше, вона має свідчити про прийняття пропозиції. Відповідь, у якій повідомляється про отримання пропозиції чи зацікавленість у ній, акцептом не є. По-друге, відповідь має бути повною. Це означає, що акцептант повністю погоджується з тими умовами договору, які йому запропоновані в оферті. Якщо ж у відповіді містяться нові умови, або пропонується змінити первинні умови, у тому числі виключити деякі із них, або ж взагалі пропонується інший за характером договір, то така відповідь не може розглядатися як акцепт. Вона є відмовою від акцепту і водночас новою офертою (ст. 646 ЦК України). По-третє, відповідь має бути безумовною. Це означає, що акцепт не може бути поставлений у залежність від дій оферента чи адресата оферти, які вони мають вчинити до укладення договору [2, с. 576-577].

С. О. Бородовський вказує, що акцепт, в якому закладені будь-які найменші зміни чи доповнення до оферти, юридично не створює її прийняття, призводить до анулювання оферти та недійсності акцепту

розглядається як контр-пропозиція. З приводу контр-пропозиції теорія договірної права розглядає дві концепції. Відповідно до положень першої будь-яка контр-пропозиція припиняє дію оферти і вважається пропозицією іншої сторони укласти договір на інших умовах. В основі другої концепції закладено положення, відповідно до якого лише акцептант на інших умовах, які істотно змінюють оферту, слід розглядати як контр-пропозицію [3, с. 87].

М. І. Брагінський дотримується іншої позиції. Він вважає, що дії акцептанта можуть розглядатися як зустрічна оферта тільки за умови, якщо вони мають усі ознаки оферти. Відповідь на оферту, в якій виключена хоча б одна з істотних умов, не може розглядатися як зустрічна оферта [4, с. 202].

На думку В.В. Денисюк, відмова від акцепту може бути повною або частковою. Якщо акцептант повністю не погоджується із видом договору, але заінтересований у правовому результаті, то він може запропонувати договір іншого виду. У даному випадку має місце повна відмова від акцепту і зустрічна оферта. Оферент і акцептант міняються місцями — первинний оферент стає акцептантом, а первинний акцептант — оферентом. Часткова відмова від акцепту має місце, коли акцептант загалом погоджується із видом договору (його предметом), але наполягає на зміні деяких умов чи включенні до тексту договору власних умов, у тому числі і неістотних [2, с. 577].

Проте в чинному законодавстві чітко зазначено, що відповідь про згоду укласти договір на інших, ніж було запропоновано, умовах є відмовою від одержаної пропозиції і водночас новою пропозицією особі, яка зробила попередню пропозицію (ст. 646 ЦК України [1]). Отже, якщо акцептант запропонує інші умови, то оферент та акцептант міняються місцями: оферент стає акцептантом, а акцептант — оферентом, тобто має місце зміна статусу сторін майбутнього цивільно-правового договору.

Акцепт набуває юридичну силу тільки у тому випадку, якщо він повний, тобто виражає схвалення тому, що вказано в оферті, і безумовний, тобто не містить ніяких додаткових умов. Відповідь на інших умовах, ніж ті, які містяться в оферті, не може бути акцептом. Ця відповідь є зустрічною офертою [5, с. 192-193].

Згідно зі ст. 19 Конвенції Організації Об'єднаних Націй про договори міжнародної купівлі-продажу товарів від 11 квітня 1980 року [6] відповідь на оферту, яка має на меті бути акцептом, але містить доповнення, обмеження чи інші зміни, є відхиленням оферти і являє собою зустрічну оферту. Однак відповідь на оферту, яка має на меті бути акцептом, але містить додаткові чи відмінні умови, які істотно не змінюють умов оферти, є акцептом, якщо оферент

без невинуватої затримки не заперечить усно проти цих розходжень або не надішле повідомлення про це. Якщо він цього не робить, то умовами договору будуть умови оферти зі змінами, що містяться в акцепті. Додаткові чи відмінні умови щодо, поряд з іншим, вартості, платежу, якості й кількості товару, місця й строку поставки, обсягу відповідальності однієї зі сторін перед іншою або вирішення спорів вважаються такими, що істотно змінюють умови оферти.

У даному випадку факт того, що контрагент не погоджується з усіма умовами запропонованого оферентом договору і бажає змінити його умови шляхом зміни формулювання деяких положень або шляхом виключення чи включення певних умов, свідчить про зацікавленість контрагента (в загальному) у досягненні правового результату, який зумовлений запропонованою моделлю договору. Безумовність акцепту означає, що відповідь про прийняття оферти в жодному випадку не може залежати від певних дій оферента, або ж подій, на які контрагент покликається у своїй відповіді на оферту, які можуть настати (або не настати) у майбутньому, тобто в даному випадку виключається причинно-наслідковий зв'язок (в розумінні «... якщо ... то ...») між офертою та акцептом для досягнення домовленості [7, с. 98].

Відповідь на оферту буде акцептом та має чинність тільки у випадку повного схвалення акцептантом умов договору, який направлявся йому оферентом, без будь-яких додаткових умов чи пропозицій. Тобто не буде акцептом згода, яка супроводжувалася застереженнями та контрпропозиціями.

Необхідно вказати, що відповідь про прийняття пропозиції укласти договір (акцепт) має бути надіслана оферентові та отримана ним, інакше договір не буде вважатися укладеним.

Відповідно до ч. 2 ст. 642 ЦК України [1] якщо особа, яка одержала пропозицію укласти договір, у межах строку для відповіді вчинила дію відповідно до вказаних у пропозиції умов договору (відвантажила товари, надала послуги, виконала роботи, сплатила відповідну суму грошей тощо), яка засвідчує її бажання укласти договір, ця дія є прийняттям пропозиції, якщо інше не вказане в пропозиції укласти договір або не встановлено законом.

Дана норма закріплює правило, згідно з яким допускається укладення договору внаслідок здійснення акцепту конклюдентними діями. Отже, акцепт у формі конклюдентних дій можливий тільки за відсутності імперативних приписів щодо форми акцепту, які містяться в оферті чи передбачені законом.

Згідно з ч. 1 ст. 640 ЦК України [1] договір є укладеним з моменту одержання особою, яка направила пропозицію укласти договір, відповіді про прийняття цієї пропозиції. Аналізуючи дану норму необ-

хідно зазначити, що договір вважається укладеним тільки після того як offerent отримає відповідь на пропозицію укласти цивільно-правовий договір.

Вчинення конклюдентних дій означає, що позитивна відповідь на offerту, тобто акцепт, відбувається шляхом вчинення дій по виконанню вказаних в offerті умов договору. Таким чином, відбувається прийняття пропозиції і одночасно виконується одна з обов'язкових вимог щодо offerти і акцепту, яка полягає в тому, що останні повинні бути доставлені їх адресату. Необхідно підкреслити, що вказане має місце лише при заявленні пропозиції укласти договір, яка надає її одержувачу час для відповіді. Слід звернути особливу увагу на те, що до моменту чи в момент закінчення строку, наданого акцептанту для відповіді на offerту, інформація про те, що акцептант здійснив дії по виконанню умов договору, які містилися в offerті, обов'язково повинна бути доставлена offerенту, оскільки він може і не знати про таке виконання [3, с. 88-89].

Г. Деренбург зазначав, що якщо offerent у своїй пропозиції вказав, що її акцепт повинен бути здійснений виконанням, то немає потреби додатково повідомляти offerента про такий акцепт [8, с. 35-36].

Слід визнати логічність такого підходу, але його недоліком все ж залишається відсутність інформації про акцепт протягом певного часу. І ще один принципово важливий момент в цьому прикладі полягає в тому, що відповідно до вимог ч. 2 ст. 642 ЦК, дії передбачені цією статтею, як акцепт пропозиції повинні бути повною мірою виконані до того часу, коли особа, яка надіслала пропозицію, довідається про акцепт її offerти, на що вказує доконаний вид приведених в диспозиції цієї статті прикладів: відвантажила товари, надала послуги, виконала роботи, сплатила відповідну суму грошей тощо [3, с. 89].

Акцепт у письмовій формі необхідний, якщо на цьому наполягає offerent або ж у тому випадку, коли відповідно до актів цивільного законодавства недотримання письмової форми договору призведе до його недійсності. У всіх інших випадках можливий акцепт в усній формі [2, с. 579].

Судова практика йде тим шляхом, що воля особи виявляється в її діях (поведінці, мовчанні) та, враховуючи норми законодавства та звичаї ділового обороту, акцепт (прийняття пропозиції) вчиняється шляхом підписання особою запропонованих умов договору або шляхом відправлення листа, телеграми тощо з відповіддю про прийняття пропозиції, або вчинення конклюдентних дій чи мовчання, або шляхом вчинення особою, яка одержала offerту (пропозицію), дій на виконання offerти (наприклад, сплата належної суми грошей) [7, с. 99].

Відповідно до ч. 3 ст. 642 ЦК України [1] особа, яка прийняла пропозицію, може відкликати свою

відповідь про її прийняття, повідомивши про це особу, яка зробила пропозицію укласти договір, до моменту або в момент одержання нею відповіді про прийняття пропозиції.

С. О. Бородовський слушно вказує на те, що встановлення крайньої межі відмови від прийняття offerти та заборони відмови від дійсного договору одразу після його укладення позитивно сприятиме захисту прав та інтересів зацікавлених сторін [3, с. 89].

Типовий закон про електронну торгівлю Комісії ООН по праву міжнародної торгівлі (ЮНІСТРАЛ) (ст. 14) [9] передбачає, що здійснюючи електронну торгівлю, при відправленні повідомлення даних чи до їх відправки offerent може висловити прохання підтвердити отримання цього повідомлення даних. У випадку, коли offerent не домовився з адресатом про те, що підтвердження буде здійснено в конкретній формі чи за допомогою чітко визначеного способу, підтвердження може бути здійснено шляхом: а) довільного повідомлення зі сторони адресата, направлено автоматизованим чи іншим способом, або б) будь-яких дій зі сторони адресата, достатніх для того, щоб показати offerенту, що повідомлення даних було отримано. У випадку, коли offerent вказав, що повідомлення даних обумовлюється отриманням такого підтвердження, повідомлення даних вважається невідправленим до тих пір, поки не буде отримано підтвердження. Коли offerent не вказав, що повідомлення даних обумовлюється отриманням підтвердження і воно не було отримано ним протягом обумовленого чи погодженого строку, або якщо такий строк не було обумовлено чи узгоджено на протязі розумного строку, offerent: а) може направити адресату повідомлення, вказавши, що підтвердження не було отримано, і встановити розумний строк для до його отримання; б) якщо підтвердження не отримано протягом строку, встановленого в підпункті «а», offerent може після повідомлення про це адресата вважати повідомлення даних невідправленим або здійснити будь-які інші права, які він може мати. У випадку коли offerent отримує від адресата підтвердження отримання, вважається, що відповідне повідомлення даних було отримано адресатом. Така презумпція не передбачає, що відправлене повідомлення даних відповідає отриманому повідомленню. Якщо в отриманому підтвердженні вказується, що відповідне повідомлення даних відповідає технічним вимогам, погодженим або встановленим у застосовуваних стандартах, вважається, що ці вимоги було виконано. За винятком відправлення або отримання повідомлення даних, коментоване положення не застосовується до правових наслідків, що можуть виникнути у зв'язку з таким повідомленням чи у зв'язку з підтвердженням його отримання.

Цивільний кодекс України закріплює положення щодо укладення договору за пропозицією, в якій вказаний строк для відповіді та укладення договору за пропозицією, в якій не вказаний строк для відповіді.

Відповідно до ст. 643 ЦК України [1] якщо у пропозиції укласти договір вказаний строк для відповіді, договір є укладеним, коли особа, яка зробила пропозицію, одержала відповідь про прийняття пропозиції протягом цього строку.

Якщо пропозицію укласти договір зроблено усно і в ній не вказаний строк для відповіді, договір є укладеним, коли особа, якій було зроблено пропозицію, негайно заявила про її прийняття (ч. 1 ст. 644 ЦК України [1]).

Якщо пропозицію укласти договір, в якій не вказаний строк для відповіді, зроблено у письмовій формі, договір є укладеним, коли особа, яка зробила пропозицію, одержала відповідь протягом строку, встановленого актом цивільного законодавства, а якщо цей строк не встановлений, – протягом нормально необхідного для цього часу (ч. 2 ст. 644 ЦК України [1]).

ЦК України передбачає два види акцепту, отриманого із запізненням. По-перше, це акцепт, що запізнився, оскільки був відправлений після спливу строку, зазначеного в оферті, а якщо такий строк не зазначений, то після спливу нормально необхідного для акцепту часу. По-друге, це акцепт, який був відправлений своєчасно і запізнився не з вини акцептанта, а, наприклад, з вини пошти. Різні причини

запізнення акцепту зумовлюють і різні правові наслідки таких акцептів [2, с. 580].

У ст. 645 ЦК України закріплено правові наслідки у разі, коли відповідь про прийняття пропозиції одержана із запізненням.

У першому випадку, якщо відповідь про прийняття пропозиції укласти договір одержано із запізненням, особа, яка зробила пропозицію, звільняється від відповідних зобов'язань (ч. 1 ст. 645 ЦК України [1]).

У другому випадку, якщо відповідь про прийняття пропозиції укласти договір було відправлено своєчасно, але одержано із запізненням, особа, яка зробила пропозицію укласти договір, звільняється від відповідних зобов'язань, якщо вона негайно повідомила особу, якій було направлено пропозицію, про одержання відповіді із запізненням. Відповідь, одержана із запізненням, є новою пропозицією (ч. 2 ст. 645 ЦК України [1]).

Проте, за згодою особи, яка зробила пропозицію, договір може вважатись укладеним незалежно від того, що відповідь про прийняття пропозиції укласти договір було відправлено та (або) одержано із запізненням.

Висновки. Отже, вивчення та аналіз акцепту як стадії укладення цивільно-правового договору і його юридичне закріплення, має важливе науково-практичне значення, оскільки відсутність у законодавстві деяких положень перешкоджає можливості належного захисту прав сторін цивільно-правового договору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Цивільний кодекс України: від 16.01.2003 р. № 435–IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40. Ст. 356.
2. Денисюк В. В. Акцепт як стадія укладення цивільно-правового договору. *Актуальні проблеми держави і права*. 2011. № 61. С. 575-583.
3. Бородовський С. О. Укладення, зміна та розірвання договору у цивільному праві України: дис. ... канд. юрид. наук. Івано-Франківськ, 2005. 211 с.
4. Брагинский М. И., Витрянский В. В. Договорное право. Кн. 1. Общие положения. Москва: Статут, 2011. 847 с.
5. Мороз М. В., Мороз О. В. Особливості акцепту при укладенні договору оренди майна державного підприємства. *Форум права*. 2015. № 4. С. 190-195. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2015_4_35.
6. Конвенції Організації Об'єднаних Націй про договори міжнародної купівлі-продажу товарів від 11 квітня 1980 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_003.
7. Родоман Т. О. Оферта і акцепт як самостійні елементи в процесі укладення договору: від теорії до судової практики. *Судова апеляція*. 2016. № 3 (44). С. 92-100.
8. Деренбург Г. Пандекты. Обязательственное право. Москва: Тип. М. М. Стасюлевича, 1900. 490 с.
9. Типовий закон про електронну торгівлю Комісії ООН по праву міжнародної торгівлі: прийнятий і проголошений резолюцією 51/162 Ген. Асамблеї ООН від 16.12.1996. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_321.

REFERENCES

1. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: vid 16.01.2003 r. № 435–IV. (2003). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, № 40, Art. 356 [in Ukrainian].
2. Denysiuk V. V. (2011). Aktsept yak stadiia ukladennia tsyvilno-pravovoho dohovoru. *Aktualni problemy derzhavy i prava - Current issues of state and law*, 61, 575-583 [in Ukrainian].

3. Borodovskiy S. O. (2005). Ukladennia, zmina ta rozirvannia dohovoru u tsyvilnomu pravi Ukrainy: Candidate's thesis. Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].
4. Braginskiy M. I. Vitryanskiy V. V. (2011). Dogovornoye pravo. In book 1. Obshchiye polozheniya. Moskva: Statut. 2011. [in Russian].
5. Moroz M. V., Moroz O. V. (2015). Osoblyvosti aktseptu pry ukladenni dohovoru orendy maina derzhavnoho pidpriemstva. *Forum prava – Forum of law*, 4, 190-195. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2015_4_35 [in Ukrainian].
6. Konventsii Orhanizatsii Obiednanykh Natsii pro dohovory mizhnarodnoi kupivli-prodazhu tovariv vid 11 kvitnia 1980 roku. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_003 [in Ukrainian].
7. Rodoman T. O. (2016). Oferta i aktsept yak samostiini elementy v protsesi ukladennia dohovoru: vid teorii do sudovoï praktyky. *Sudova apeliatsiia - Court appeal*, 3 (44), 92-100 [in Ukrainian].
8. Derenburg G. (1900). Pandekty. Obyazatelstvennoye pravo. Moskva: Tip. M. M. Stasyulevicha [in Russian].
9. Typovyi zakon pro elektronnu torhivliu Komisii OON po pravu mizhnarodnoi torhivli: pryin. i proholosh. rezoliutsiiei 51/162 Hen. Asamblei OON vid 16.12.1996. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_321 [in Ukrainian].

МОРОЗ ОЛЬГА

кандидат юридических наук, доцент, доцент кафедры гражданского права и процесса
Харьковского национального университета внутренних дел

АКЦЕПТ КАК СТАДИЯ ЗАКЛЮЧЕНИЯ ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВОГО ДОГОВОРА

В статье проанализирован акцепт как стадия заключения гражданско-правового договора. Определяются характерные признаки акцепта. Указывается на то, что ответ о принятии предложения должен свидетельствовать о его принятии, быть полным и безусловным. Анализируются формы акцепта. Исследуется возможность отзыва акцептантом своего ответа о принятии предложения заключения гражданско-правового договора. Исследуются правовые последствия акцепта, полученного с опозданием.

Ключевые слова: акцепт, заключение договора, гражданско-правовой договор.

MOROZ OLHA

PhD, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Civil Law and Process
of Kharkiv National University of Internal Affairs

ACCEPTANCE AS A STAGE OF CONCLUSION OF A CIVIL LEGAL AGREEMENT

Problem setting. In modern conditions of building the economy on a market basis, the development of entrepreneurship has led to a significant expansion of opportunities for participants in property turnover in the conclusion of various types of civil contracts. Concluding a contract is a rather complicated process. When concluding it, some questions arise related to the acceptance of the proposal to conclude a civil contract.

Target research. The aim of the article is a general study and analysis of acceptance as a stage of concluding a civil contract. To achieve this purpose it is necessary to solve the following tasks: 1) to determine the characteristics of acceptance; 2) analyze the forms of acceptance; 3) to investigate the possibility of withdrawal by the acceptor of his answer on the acceptance of the proposal for the conclusion of a civil contract; 4) to investigate the legal consequences of the acceptance received late.

Analysis of recent research and publication. Contractual legal relations have been studied by civil scientists in various aspects. Research in this area was conducted by S.O. Borodovsky, M.I. Braginsky, V.V. Vitryansky, V.V. Denysiuk, O.O. Krasavchikov, B.B. Lutz and others. But the issue of acceptance as a stage of concluding a civil law contract is poorly covered, is quite relevant and needs further study.

Article's main body. The article analyzes the acceptance as a stage of concluding a civil contract. Characteristic signs of acceptance are defined. It is indicated that the response to the acceptance of the proposal must indicate its acceptance, be complete and unconditional. Forms of acceptance are analyzed. The possibility of withdrawal by the acceptor of the answer on acceptance for the offer of the conclusion of the civil law contract is investigated. The legal consequences of late acceptance are investigated.

Conclusions and prospect of development. Thus, the study and analysis of acceptance as a stage of concluding a civil contract and its legal consolidation is of great scientific and practical importance, as the absence of certain provisions in the legislation hinders the possibility of proper protection of the rights of parties to a civil contract.

Keywords: acceptance, conclusion of a contract, civil contract.